भोंडल्याची गाणी

म. ग्रं. सं. ठाणें
विषय काव्य
सं. क्र. १६३७

REFBK-0014065
REFBK-0014065

सौ. विजया कुल

भोंडला (हादगा) गीतें

मराठी ग्रंथ संग्रहालय, ठाणे. स्थळप्रत
अनुक्रम ३७०२४ वि: काव्य
क्रमांक १५२८ नों दि: २७/११६४
मराठी ग्रंथ संग्रहालय
क्र. १४०६५
REFBK-0014065
REFBK-0014065

कवयित्री : सौ. विजया कुलकर्णी

मूल्य ६५ न. पै.

प्रकाशक : सौ. विजया कुलकर्णी
५०६ शनिवार पुणें २

★

सर्व हक्क प्रकाशकाचें स्वाधीन.

★

मुद्रक : रा. कृ. कुलकर्णी, एकता मुद्रण, ४४६ शनिवार पुणें २.

माझ्या वात्सल्यपूर्ण सौ. मातेच्या

चरणी सविनय समर्पण

—सौ. विजया कुलकर्णी

कीं नाहीं. जीवितांतील सामान्यांतला सामान्य व्यवहार देखील शक्य तों सजवून करण्याकडे आपली प्रवृत्ति असते. पंगतीला रांगोळी असावी, विडा रंगला पाहिजे, आणि कुंकू किंवा गंध लावायचें तें देखील रेखीव कांहीं चित्राकृति असावें लागतें. पूजेसाठीं यथाकालोभ्दव पुष्पें पाहिजेत–निदान पत्रीचा संभार तरी हवा. ह्याच न्यायानें, माहिती देखील सजवून मांडावी लागते–तेव्हां तिला काव्यसदृशता लाभते.

संतस्मरण, कृष्णलीला, कृष्णा नदीचें सासरीं जाणें, हे विषय उचितच, आहेत. आणि असला काव्यरचनेचा छंद उपकारक असतो; सात्विक समाधान देणारा असतो. सौ. कुलकर्णी याचे कौतुक करायला पाहिजे. तें कौतुक करतांना, आंधळेपणा उभयपक्षीं हितावह नाहीं म्हणून, जें कांहीं तें थोडक्यांत वर लिहिलें सुचलें आहे. त्यांना त्यांत कांहीं ग्राह्यांश आढळेल, त्यांची इत–उत्तरची रचना अधिक साजिरी–गोजिरी व्हावी हीच इच्छा.

यशवन्त दि. पेण्ढरकर

-: कवयित्रीचें निवेदन :-

वाचकांस नम्र विनंती :- हीं भोंडला गीतें प्रसिद्ध करण्याचा माझा पहिलाच प्रसंग आहे. पुस्तकाच्या अगर गीतांच्या बाबतींत कांहीं चुका आढळल्यास त्या आपण सहृदयतेनें समजावून घ्याव्यांत.

उद्देश :-- आमच्या अनेक चाहत्यांनीं या भोंडला गीतांबद्दल नवीन दृष्टिकोन घेऊन लिखाण करण्यास मला उद्युक्त केलें. तसेच गाण्यांतील क्लिष्टता व सासरविषयींची कटुता कमी करण्याच्या व अर्थाला सुगम असणारी गाणीं असावींत तसेच धर्माचा व चालीरीतींचा थोडा बोध व्हावा व लहान मुलींच्या प्राथमिक शालेय जीवनांत त्याचा थोडा उपयोग होऊन त्यांना त्या गीतांची गोडी लागावी. माझें स्वतःचें मत मात्र जुनीं भोंडल्याचीं गाणीं टाकाऊ आहेत असे मुळीच नाहीं. त्यांतूनहि घेण्यासारखें बरेंच आहे. पण त्यांत नावीन्य यावें या उद्देशानें मी प्रवृत्त झालें. मी कांहीं उत्तम कवयित्री नाहीं, उत्तम कवींच्याबरोबर माझी तुलना होणार नाहीं., हें मला जाणवते. माझ्या या गीतांच्यामुळें वाङ्मयांत मोठी भर पडणार आहे असेंहि माझें मत नाहीं. परंतु यामुळें वाईट परिणाम खास होणार नाहीं अशी माझी खात्री आहे.

आभार :-- या गीताला सुस्पष्ट असा मार्गदर्शनपर ज्यांच्याकडून मला आशीर्वाद मिळाला आहे ते एक अत्यंत लोकप्रिय व प्रथितयश कवि श्री· यशवंत पेंढरकर हे आहेत; त्यामुळें मला अतिशय समाधान होत आहे, कारण अशा थोर व्यक्तीनीं अशा क्षुल्लक गोष्टीला प्रस्तावना द्यावी ती देखील परखड व मार्गदर्शनपर द्यावी ही कांहीं क्षुल्लक गोष्ट नाहीं. तेव्हां मी त्यांचे जितके आभार मानावेत तितके त्यांच्या उदार अंतःकरणापेक्षा कमीच आहेत. त्यांनीं मला शेवटपर्यंत असेंच मार्गदर्शन करावें हीच विनंती. तसेच प्रख्यात चित्रकार श्री. बसवंत यांनींहि त्यांच्या अत्यंत कामाच्या वेळांत, वेळ काढून, पुस्तकाच्या मुखपृष्ठावरील चित्र उचित आणि वेळेत काढून दिल्याबद्दल त्यांचे मी खूपच आभार मानते. तसेच आमच्या अनेक चाहत्यांनीं मला जी मदत केली त्यांचेहि मी मनःपूर्वक आभार मानून हें प्रास्ताविक येथेंच पूर्ण करते.

माझा हा प्रयत्न आपणास किती पसंत पडतो ते पहा. आमच्या या प्रकाशनाकडे आपण आपली गीतें पाठवून दिली तर पुढील आवृत्तिमध्यें त्यास जरूर स्थान देऊ व त्यामुळें तुमच्या आमच्या संबंधास अधिक वाव मिळावा ही सदिच्छा--

—सौ. विजया कुलकर्णी, आमणापूरकर

१४०८५

" भोंडला गीतें " (हादगा)

(चाल : श्रीकृष्णगोकुळी)

" गणेशा "

(ऐलमा पैलमा ऐवजी.)

गणरायासी नमन करुंगे । सरस्वतीचे स्तवन करुं गे ।।
हादग्याचा खेळ मांडु गे । मैत्रिणी संगे ।।
गुलाब-चाफा बहरुन गेला । झेंडू जागोजागी फुलला ।
केतकीसी बहर आला । रानी-वनी गे ।।
प्रफुल्ल वदनीं कुंद कळी ही । पाना आडुन लाजत येई ।
फुलली अंगणी जाईजुई, अन् शेवंती ताई ।।
या सुमनांचे हार गुंफु या । हादग्या देवाला वाहु या ।
आरोग्याते सतत मागु या । देवरायाशी ।।
पाटावरती हत्ती काढूं । खिरापतीला पेढे लाडू ।
हास्याची ग फैरच झाडू । मैत्रिणी संगे ।।
हातामध्यें हात गुंफुनी । भोंडल्याची गाऊं गाणी ।
रुसण्या-फुगण्या विराम देऊनी । आनंदी होऊं गे
हस्ताचा हा पाऊस पडू दे । गायी-म्हैशी बहुत दुभु दे
बाल सवंगडी सुखी होऊं दे । भारत मातेचे ।।
धरणी माता प्रसन्न व्हावी । जनता सारी सुखी रहावी ।
हीच इच्छा सर्वां ठायीं । सतत नांदावी ।।
भांडण-तंडण सर्वहि झडो । देशप्रेमी मन हें जडो ।
वैभव शिखरीं भारत चढो । हेंची चिंता गे ।।
बालपणींच्या बालमनाचा । खेळ आमुचा हा हादग्याचा ।।
अक्षय चालो असाच साचा । स्वातंत्र्यांत गे ।।

गाणें दुसरें

ज्ञानेश्वर

(चाल:-कृष्णाचं अंगड बाई)

बाराशे शतका मधि बाई सिद्धेश्वर स्थानाशीं ।
चार भावंडे जन्मा आली बाई, विठ्ठल कुलकर्णी वंशी ।
निवृत्ति, ज्ञानदेव,, सोपान, मुक्ताबाई, प्रत्यक्ष तीं देव अशी ।
रुक्मिणी नामे माता त्यांचीं, अपे गांवचे रहिवाशी ।
निवृत्ति तो " शंकर " बाई, ज्ञानदेव " हृषिकेशी " ।
सोपान " ब्रह्मा " मुक्ताबाई, " आदिमाया " ही ऐशी ।
निवृत्तिनें उपदेश केला, ज्ञानदेव रायासी ।
" ज्ञानदीप " उजळला, आला ग्रंथ उदयासी ।
प्रवरेच्या तीरावरीं बाई, नेवासे गांवाशी ।
लिहीला ऐसा ग्रंथ बाई, अखंड राहावा अविनाशी ।
" ज्ञानेश्वरी " म्हणती तिजला, ज्ञानगंगा ही जैसी ।
सिद्धेश्वर हें नाम लोपले, आली आळंदी उदयासी ।
भागवत धर्मी तेथें जाती, त्यांची तीच ही काशी ।
ज्ञानेशाची समाधी बाई, आळंदी गांवाशी ।
निवृत्तिची गीतें स्मरता पापे जाती विलयासी ।
'ताटीच्या' गीत रसानें, मुक्तेने ज्ञानेशासी ।
समजाविले कसे तें, ठाऊक आहे सर्वांसीं ।
मुक्ताईचे अभंग जैंसे, अमृतघटची प्राण्याशीं ।
तेंच तत्त्व पिऊन जावे, अमर होऊनी स्वर्गाशीं ।

✦ ✦

गाणें तिसरें

अष्ट विनायक

(चाल-एक लिंबू झेलू बाई)

एकन् एक दोन बाई । दोनन् दोन चार बाई ।
चारन् चार आठ बाई । अष्ट विनायक कोणी स्थापीले ।
पुण्याच्या आसपास बाई वसले । ते बाई स्थापिले पेशव्यांनीं ।
विध्नें हरण्या लागोनी । मोरगावचा मोरेश्वर ।
ओझरचा विध्नेश्वर । गिरजात्मक लेण्याद्रिचा ।
आणि गणपती रांजणगांवचा । थेऊरचा चिंतामणी ।
येऊं चल गे पाहुनी।सिद्धटेकला सिध्द विनायक ।
मढचा विनायक आमुच्या भोंडल्याचा गणेशनायक ।
पालिचा बल्लाळेश्वर । पाहु चला गे लवकर लवकर ।

गाणें चौथें

(चाल:-आडबाई आडवणी)

चल ग कुंदा, ये ग मंदा। आपला खेळण्याचा धंदा ।
सागरगोटे आणा आणा । भोंडल्याची गाणी म्हणा म्हणा ।
सागरगोटा म्हणजे गजगा । आपण गाऊं या हदगा ।
एक गजगा झेलूं बाई, दोन गजगे झेलूं ।
दोन गजगे झेलूं बाई तीन गजगे झेलूं ।
तीन गजगे झेलूं बाई चार गजगे झेलूं ।
चार गजगे झेलूं बाई पांच गजगे झेलूं ।
पांच गजगे झेलूं बाई, सहा गजगे झेलूं
सहा गजगे झेलूं बाई, सात गजगे झेलूं ।
सात गजगे झेलूं बाई, आठ गजगे झेलूं ।
आठ गजगे झेलूं बाई नऊ गजगे झेलूं ।
नऊ गजगे झेलूं बाई, दहा गजगे झेलूं ।
दहाचं केलं घर गं । पुणें-गांव शहर गं ।
पुण्याला नदी मुळा मुठा शनवार वाडा इथें बाई मोठा ।
तो बाई बांधिला बाजीरावानीं । चला येऊं ग पाहोनी ।
शनवार वाड्याचा भव्यपणा । पाहिल्या विना समजेल कोणा ॥

आनंद हृदयी साचे ग बाई साचे ग
झाडावरचं फूल हाले ग बाई डोले ग
झाडाचं सौंदर्य खुले ग बाई खुले ग
" ग्रीष्म " पाहुणा आला ग बाई
त्यानें गम्मत केली ग बाई
फुलाचं फळ झाल ग बाई
झाडाचं फळ झोका घेई बाई झोका घेई
झोका त्याला कोण देई बाई कोण देई ?
" वर्षा " पाहुणा आला ग बाई
त्यानें काय केलं ग बाई
" फळाला " न्हाऊं घातलं ग बाई
नांव फळाला पोपई दिले बाई पोपई दिले
पोपईच्या जन्माचे गाणे गाईले बाई गाणे गाईले
" शरद " पाहुणा आला ग बाई
" हातगा " आम्ही मांडला ग बाई
झाडावर पिवळी पोपई ग बाई
पिवळी पोपई काढली ग बाई काढली ग
हादग्या देवाला वाटली ग बाई वाटली ग

◆ ◆

गाणें सातवें

(चालः-आला चेंडू गेला चेंडू)

दोन दोन गुणिले चार बाई
तीन, तीन गुणिले नऊ बाई
तीन चार गुणिले बारा बाई
बारा अंकाचे काय, काय होई
बारा ज्योतिर्लिंगे बारा ठायी
बद्रिकेदार, भीमाशंकर,
काशी विश्वेश्वर, रामी रामेश्वर.
उज्जयनीचा महांकालेश्वर,
श्री शेलय अन् ओंकारेश्वर.
नाशिक नजीकचा त्र्यंबकेश्वर
वेरूळचा बाई घृष्णेश्वर.
औंढ्या नागनाथ, परळी वैजनाथ.
सोरटीं सोमनाथ असे बाई विख्यात.
आणि बाराचे काय आहे.
बारा महिने पहा हे.
चैत्र वैशाख ऊन पडे
जेष्ठ, आषाढ, ढग गडगडले.
श्रावण भादव्यांत रिमझीम पाऊस
घरोघरी चाले सणांची हौस.
आश्विन कार्तिक आणि दिवाळी
प्रेमळ बहिण भावा ओवाळी.
मार्गशीर्ष पौषांत धान्याच्या राशी
थंडी बजार करते कशी ?
माघ, फाल्गुन सरते शेवटीं
नव्या वर्षाकडे रोखिती दृष्टी.

गाणें आठवें

" दशावतार "

(चालः–आड बाई आडवणी.)

आश्विन महिना आला
मुली साऱ्या अंगणी जमल्या.
हादगा नाचू लागल्या
आजीला म्हणती सांगा गाणी.
आजी म्हणते बाई माझी गाणी जुनी
मुली म्हणती सांगा हो जुनं.
जुनं बाई ते तर सोनं
ऐका ऐका ! माझं गाणं.
दशावतार ओळीनं
पहिला अवतार "मत्स्य" बाई
दुसरा "कूर्म" अवतार
तिसरा तो "वराह" बाई.
चौथा "वामन" कुमार
पांचवा "नारसिंह" असे बाई
"भार्गवराम" साहावा
सातव्या अवतारी "राम" बाई.
आठवा "कृष्ण" जाणावा
नववा अवतार "बौद्ध" बाई.
दहावा "कलंकी" आला
ऐशा दहा अवतारा, ईश्वराने धरीले
दहा अवतार घेओनीया, पृथ्वीला तारीले.
या अवतारा मध्ये बाई, ईश्वराची असे लीला.
माझं जुनं गाणं हें, आवडलं कां तुम्हाला ?

गाणें नववें

" नक्षत्रें "

(चाल:-एवढासा तांदुळ नखानी खोडीला.)

आश्विनी, भरणी आल्या आल्या
कृत्तिका, रोहिणी गेल्या गेल्या.
मृग, अर्द्रा डोकावून पाहती.
पुनर्वसू पुष्या घेऊन येती.
चाल बदलून (एग तूं गवराबाई) ।। चाल ।।
आता आल्या ग अश्लेषा मघा.
झरझर पडती बघा
पूर्वा, उत्तरानी गंमत केली
धरणी अवघी हिरवी झाली
(पहिल्या सारखी चाल)
हस्त चित्रा आल्या बाई स्वाती.
पिकवून गेल्या माणिकमोती.
विशाखा, अनुराधा आल्या जेष्ठा.
त्यांचा थाट फारच मोठा
मूळ घेऊन आलं पूर्वाषाढा.
श्रवणानं निरोप दिला उत्तर आषाढा.
धनिष्ठा गोड मारीत हाका
त्यासरशी आली शततारका.
पूर्वाउत्तरा भाद्रपदा रेवती.
ऐसी सत्ताविस नक्षत्रें असती.

गाणें दहावें

संत तुकाराम

(चालः—ऐलमा पैलमा)

तुकाराम हें संत भले। देहू गांवी जन्मा आले
सदेह वैकुंठासी गेले । नामस्मरणाने
नामस्मरण महिमा थोर । पापें जळती घोराघोर ।।
हिरण्यकश्यपूचे पोर–। नामें तरले हो.
आजामेळ पापी बहुत । नारायण हा मंत्र जपत.
वाल्हयाचा वाल्मिक बनत । राम नामाने.
म्हणोनी तुकोबा सांगताती । नामस्मरणीं धरा प्रीति.
मिळेल सर्वांसी हो मुक्ति । नामस्मरणानें
तुकोबानी गाथा लिहिला । त्रिकालाबाधित सत्य झाला
अभंग एक एक मोती वेचिला । भागवत भक्तानीं
हेच अभंग तुकोबांचे । दांभिकांनीं दांभिक वाचे
जलें बुडविले इंद्रायणीचे । खोल डोहात.
परंतु महिमा राम नामाचा । आणि श्रेष्ठ भक्त जनांचा
नौकेसम तो ग्रंथ साचा । जलीं तरला हो.
भक्ताची हो देवा चिंता । अनंत यत्ने रक्षी भक्ता.
म्हणुनी स्मरावे त्या भगवंता । श्रेष्ठ निष्ठेनें,
सोळाशे हो शतकासी । वद्य द्वितीया फाल्गुन मासीं
गेले तुकोबा वैकुंठासी । देहू गांवाहून.
समाधी त्यांची देहू गांवी । एक वेळ दर्शन घेऊन पाहावी.
सद्बुद्धि ती द्यावी द्यावी । संत श्रेष्ठ हो.

गाणें अकरावें

(चालः–नदीच्या पलीकडे बाई)

कृष्णाबाई सासरी जाते (कृष्णेचा उगम)
साताऱ्या, जिल्हयामधें बाई, जिल्हयामधें.
सह्याद्रिच्या कुशीमधें बाई, कुशीमधें
महाबळेश्वरच्या माथ्यावरी बाई, माथ्यावरी.
कृष्णा सुंदरी, जन्मा आली बाई, जन्मा आली.
अल्लडपणाने खाली आली बाई खाली आली.
वाई मैदानीं प्रवेशली बाई, प्रवेशली
यौवन कांतीनें रसरशीली बाई, रसरशीली.
शांत मुद्रेने सासरी जाते बाई, सासरी जाते.
जाता जाताना गाणी गाते बाई, गाणी गाते.
कांहीं क्षणीं ती दुःखी होते बाई, दुःखी होते.
दुःखी मनानें मागे पाहाते बाई, मागे पाहाते.
माया माहेरची वेडी करते बाई, वेडी करते.
पूर्व दिशेनें पुढें जाते बाई, पुढें जाते.
मागें वळोनी सारखी पाहाते बाई, सारखी पाहाते.
डोळे पुसोनी वळणे घेते बाई, वळणे घेते.
कांहीं वेळीं ती दक्षिण दिशेनें पुढें जाते बाई, पुढें जाते.
दूरच्या प्रवाशीं दमली आतां बाई, दमली आतां.
सासर जवळ दृष्टि पडता बाई, दृष्टि पडता.

गंभीर होओनी चालूं लागे बाई, चालूं लागे.

गाणगापुरी, ती दत्तगुरुंचा आशिर्वाद मागे बाई, आशिर्वाद मागे.

विनयी होओनी, दत्तगुरुंच्या पायीं लागे बाई, पायीं लागे.

सासरं स्वप्नीं ती हळुहळु रंगे बाई, हळुहळु रंगे.

प्रवास करताना दोन्ही तिराना भेट देते बाई, भेट देते.

माहेराहून, खाऊ आणलेला वाटत जाते बाई, वाटत जाते.

त्याच गाळांत मोती पिकतें बाई, मोती पिकतें.

दमुनी, भागूनी सासरी येते बाई, सासरी येते.

तिचा पति जो, गंगासागर तो, तेथें रमते बाई, तेथें रमते.

हळुहळु माहेरच्या दुःखा विसरी बाई, दुःखा विसरी.

स्थिरावूनीया पतिच्या घरी बाई, पतिच्या घरी.

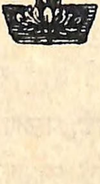

मराठी ग्रंथ संग्रहालय
ग्रं. क्र. १४६५
संग्रह शाखा

गाणें बारावें

(चल:–श्रीकृष्ण गोकुळी.)

"कृष्णाचा हट्ट"

यशोदा करीत होती ताक । श्रीरंग मारीतो हांक
यशोदेसी पडला धाक । हांक ऐकोनी.
कां रे कृष्णा हाक मारिशी । काय पाहिजे हृषिकेशी.
म्हणुनी कान्हया धरी पोटासी । स्नेह भावानें.
आकाशाचा चांद धरुन गं । देई त्याचा चेंडू करुन गं.
त्या चेंडूनें खेळीन मी गं । गोपाळा संगे.
चांदा जवळची एक चांदणी । तीही देई मज आणूनी.
गोटी करुनी देई झणी । मजशीं खेळण्या.
हें रे कैसे कृष्णा देऊ । दुसरा कांहीं माग रे खाऊ.
कां तुजला मी घालू जेऊ ? । लोणी भाकरी.
नको मला खाऊ कांहीं । आभाळ धरून आण गं आई.
गादी त्याची मऊ मऊ होई । मजशी झोपण्या.
असं कसं हें कृष्णा मागशी । तें तुला मी देऊं कैशी.
भलता हट्ट धरून बससी । मन मोहन कृष्णा.
साप तरी आणी एक शोधुन । त्याचा चाबुक दे गं करून.
वनांत जाईन हाती घेऊन । धेनू संगे त्या.
असला कृष्ण-हट्ट पाहुनी । यशोदा गेली वेडी होऊनी.
कृष्ण रडतो स्फुंदुनी स्फुंदुनी । दे, दे म्हणोनी.
कृष्ण रडुनी घेई लोळण । खिन्न झाले यशोदा मन.
तोंच आली राधा गवळण । कृष्णा जवळी त्या.
कृष्ण राधेला पाहुन हसतो । हट्ट सारा विसरुन जातो.
आनंदाने नाचूं लागतो । राधे संगे त्या.

गाणें तेरावें

वेद्-आश्रम-वर्ण

(चालः-आड बाई आडवणी)

चारांतुन दोन बजा केले । दोनच बाकींत राहिले ।
आठांतुन चार वजा केले । चारच शिलकित उरले ।
चाराचे काय काय घडलें । चार वर्ण पडले.
चार आश्रम गणिले । चार वेद गाईले.
देवांनी निर्मिले.
ब्राह्मण, क्षत्रिय श्रेष्ठ जाणा । वैश्य शूद्र गौण माना.
ऐसे वर्ण चार हे । इतिहासीं वर्णिले आहे.
चार आश्रम पहा हो । मुलीनो । लक्षांत ठेवा हो.
पहिला ब्रह्मचारी, दुसरा गृहस्थ । तिसरा असे वानप्रस्थ
चौथा संन्यासी व्रतस्थ ।
ऐसे हे आश्रम बाई । वेद प्रमाण असती बाई ।
पहिला वेद ऋग्वेद । दुसरा तो यजुर्वेद.
तिसरा सामवेद समजावा । कनिष्ठ अथर्व जाणावा.
ऐशा चाराच्या तीन गोष्टी । लक्षांत ठेवा परिक्षेसाठीं.

गाणें चौदावें

कृष्ण--क्रीडा

(चाल:-ऐलमा पैलमा)

पौर्णिमेचा चांद उगवला । कृष्णाचा खेळ रंगला
संगे गोपाळांचा मेळा । क्रीडा करण्या हो ॥ १ ॥
मजेमजेचा खेळ चालला । गोपाळांनीं गोल केला
कृष्ण मध्यें उभा ठाकला । गोपा मध्यें त्या ॥ २ ॥
कृष्ण वेणू वाजवितो । गोपाळांचा नाच नाचतो
वारा त्याची साथ करतो । झुळझुळ वाहण्याने ॥ ३ ॥
गायी गुरें बागडताती । पक्षी मंजुळ गाणी गाती
वृक्ष, वेली डोलताती । गोपाळा संगे ॥ ४ ॥
निसर्ग झाला सारा धुंद । वेणू वाजवितो गोविंद
यमुना वाहते मंद मंद। ताला वरतीं त्या ॥ ५ ॥
तिकडून आली राधा गौळण । पायीं वाजती रुमझुम पैंजण
त्या नादानें गेला मोहुन । श्रीरंग हो ॥६॥
गोपाळांचा खेळ संपला । गोप परतले आपुल्या घराला !
कृष्ण राधे संगे गेला । आनंदाने हो ॥ ७ ॥

गाणें पंधरावें

बारा राशी

(चाल:-एक लिंबू झेलू बाई)

चल गं, कुमा, चल गं सीमा । त्या बघ आल्या उमा, रमा
सगळ्या मिळून काय करुं या ?। पंचांग बाई पाहूं या
राशी कोणत्या वाचूं या । त्यांचीं नांवें शोधू या
प्रथम रास " मेष" बाई । दुसरी " वृषभ " जाणावी
तिसरी "मिथुन" असे बाई । चौथी "कर्क" गणावी
पांचवी "सिंह" असे बाई ।साहावी 'कन्या' मानावी
सातवी रास 'तूळ' बाई । आठवी 'वृश्चिक' म्हणावी
'धनु' रास असे नववी । 'मकर' दहावी समजावी
अकरावी कुंभ बाई । 'मीन' रास बारावी
बारा राशी वाचील्या । त्या आजीबाई आल्या
आतां त्या रागे भरतील । सारखा दंगा तुमचा म्हणतील
'चला' चला गं चला चला । आपापल्या घरी पळा

◆ ◆

गाणें सोळावें

(चालः—घागर बुडाली बाई)

सोन्याचा हरीण बाई, पाहूनी दाराशीं ।
भुलुन गेली सीतामाई, सांगे रामरायाशी ।
प्राणनाथा ! हरीण आणा, जिवंत अथवा मारोनी ।
प्राण प्रिया ! मी तुमची लेईन, कंचुकी त्याची करोनी ।
राम गेले हरणा पाठी, लक्ष्मण मागे थांबला ।
धांव धांव रामा ऐसा, करुण स्वर ऐकिला ।
सीता झाली बावरी, विनवी लक्ष्मण भाऊजीला ।
संकटी पडले प्राणनाथ, जा हो साह्य करण्याला ।
लक्ष्मण गेला रामासाठीं, सीता राहिली एकटी ।
दैवाची फिरली दृष्टी, पाते रावण अति कपटी ।
भिक्षेचे करी सोंग, सीतेशी मारी हांक।
सीता आली बाहेरी, घेई उचलोनी खांद्यावरी।
खद्‌खद् हसूनी तिज म्हणतो, मी नव्हे ग भिकारी ।
सीता आकांत ऐकोनी, जटायु येई धावोनी ।
पराक्रमानें झुंजला तो पण, रावणे मारीला कपटानी ।
वृक्ष-पक्षी रुदन करती, सीता शोक ऐकोनी ।
कळाले वृत्त रामाना मग, सीता नेली रावणानी ।
जमविली वानर सेना, भाववेल करोनी।
पराक्रमानें उल्लंघिला, सागर राम सैन्यानी ।
युद्धानें मग जर्जर करुनी, रावण धाडीला स्वर्गाशी ।
सीतामाईला मुक्त करोनी, आणली अयोध्या नगराशी ।

गाणें सतरावें

(चालः—आडबाई अडवणी)

सईच्या परसांत चिरेबंदी आड ।
आडावरती पेरूचं झाड ।
सोसाटयाचा वारा आला ।
एक पेरू खाली पडला ।
तिकडून आली सईची आई ।
मुलींची चालली होती एकच घाई ।
सई सई हे झाड कुणी लावलं ।
आईनी उत्तर त्यांना दिलं ।
तें झाड लावलं सईच्या पणजीनी ।
पणजीच्या वेळी कवडया फार ।
कवडया वरती चाले व्यवहार ।
आजीच्या वेळी चांदीचा रुपाया ।
सुकाळाचा होता चोहिकडे पाया ।
आईच्या वेळी कागदाची नोट ।
त्यांतच आली सारी खोट ।
सईच्या वेळीं आला नवा पैसा ।
तो बाई दिसे कसा ।
कपाळीचं कुंकू भासे तसा ।
सईच्या हातांतून पडला ।
कुठे तरी जाऊन दडला ।
नवा पैसा सांपडेना ।
सईचं शोधणं थांबेना ।

गाणें अठरावें

(चालः-सरसर गोविंदा येतो)

सईच्या अंगणांत जमू या ।
लगभग टिपऱ्या खेळू या ।
खेळांत दंग होऊ या ।
गोड गोड खाऊं खाऊं या ।
स्नेहभावांत न्हाऊं या ।
दागदागिनें लेवू या ।
नवे नवे कपडे घालू या ।
देवरायास आळवू या ।
देवरायास आळवू या ।
सद्बुद्धितें मागूं या ।

गाणें एकोणिसावें

(चालः-बाईच्या परसांत भेंडीचं झाड)

नऊ वारी पातळ नेसू कशीं ।
दोन वेण्या वाकू कशीं ।
पायातले बूट काढू कशीं ।
सोवळ्यानं स्वयंपाक करूं कशीं ?
महिना अखेर बोलूं कशीं ?
रुपयांत बाजार करुं कशी ?
बाजारांतून मिली लिटर, तेल आणलं
विमा-कमाचं न्हाणं झालं
इंदू-सिंधूची वेणी झाली
तेलाची बाटली रिकामी झाली
सासूबाईनीं वेणी तशींच घातली
माऊताईचा पाय लागला
बाटलीचा आवाज खळकन् झाला
चार थेंब खाली सांडले
मन माझे हळहळले
चार थेंबांत, माशी सुद्धा पोहली नाही
मुंगी सुद्धा वाहिली नाही
बाटलीच्या कांचा घरभर पडल्या

विमा-कमाच्या पायांत मोडल्या
डॉक्टरांना बोलावून आणा आणा
महिना अखेर म्हणा म्हणा
डॉक्टरांच्या फीला दहाची नोट
रिकामें झालेंत बाई साऱ्यांचे कोट
फीशिवाय डॉक्टर येई ना
पोरींचं रडणं थांबेना
घरगुती औषध सासूबाईनी शोधलं
विमा-कमाच्या पायाला लावलं
पोरींचा पाय बरा झाला
महिना अखेर प्रश्न सुटला
जीव साऱ्यांचा भांड्यात पडला

गाणें विसावें

गजगौरी

(चाल–एवढ एवढस पाखरूं)

हस्त नक्षत्र आले बाई । व्रत धरीं ग कौरव आई ।
मृत्तीकेचा ग हत्ती केला । रंगीत गाड्यावर बसविला की
कौरवानी । हत्तीवरीं त्या गांधारी बसे । खुदुखुदु ग मनीं हसे ।
द्वेष-मत्सरी पोहतसे । कुंती कडेच जावे असे की मनीं म्हणे ।
मला असती ग शंभर पुत्र म्हणूनी केले ग मी हे व्रत ।
कुंती–पुत्र ग पांचच होत । कैसे करील ती हे व्रत की
पांडव–माता । या गर्वानें फुगूनीं गेली । वाणे वाटीत आली
आली । पांडव–सदनीं ग प्रवेशली । कुंती बाईस टोचून बोले ।
की, कौरव–माता । जाऊबाई हे वाण घ्याव । तत्त्व व्रताचं
ध्यानीं धरावं जैसं घ्यावं हो तैसं द्यावं । या व्रताशीं आहे नांव
हो गजगौरी । वाण देऊनी गांधारी गेली ।
अति दुःखित कुंती झाली । पांच बाळेंच असती मला ।
कैसे करू या व्रताला कीं हो कुंती बोले । कोंवळें कोंवळें ग
बालक माझें । कैसे करितील ऐसा काजें ।
कौरव–बल ग चौहिकडे गाजे । गांधारीसच व्रत हे साजे की
म्हणूनीया । कुंती दुःखाने अश्रू गाळी । इतक्यांत आला ग
भीम जवळी । दुःखी–मातेस पाहुन पुसे ।

त्यावर कुंती ग सांगतसे की व्रत नेम।
गदा आपटोनी भीम बोले। चिंता न करी ग व्रत हे झाले।
तुला काय काय पाहिजे बोले ग लवकर आई।
पांच पांडव जमले भोंवतीं। मध्यें बैसली माता कुंती।
पांडव तीला ग सांगताती। आम्ही आणितो इंद्र-हत्ती जें ऐरावत। भीम गेला ग इंद्र पुरीं। ऐरावतातें उचलोनी धरीं। इंद्र तोषूनी गेला मनीं। भीम बाळाशीं बोले म्हणीं तूं नेई नेई। ऐरावताशी घेऊनी आला। माते लागीं हो नमस्कार केला। पांच भावांचा जमला मेळा। ऐरावती हो बसवी कुंतीला कीं वाणें द्याया। वाजत गाजत वाणें वाटी। रस्तो-रस्ती ग झाली दाटी। ऐरावताला पाहाण्यासाठीं कोणी म्हणती ग भक्ती मोठी कीं पांडवांची। वाणे वाटीत कुंती आली। कौरव-सदनांत—प्रवेशली। वाण देऊनीं परतली। थाट पाहूनी वरमली की कौरव-माता।

ग्रंथ संग्रहालय, ठाणे. स्थलप्रत
क्रम... ३७०२४ दि: ...
... १६२८ नों दि: ...
REFBK-0014065
REFBK-0014065
ग्रंथ संग्रहालय
क्र. १८०६५

★

★ हिंदविजय वस्त्र भांडार ★

थोरले बाजीराव रस्ता, मेहुणपुरा कोपरा, ५३२ शनिवार पेठ, पुणें २.

* आमचे निवेदन *

लहान जागेमुळें होणारा त्रास सहन करूनहि दिलेल्या सततच्या सहकार्याबद्दल आम्ही कृतज्ञ आहोत.

नव्या व विविध आणि सर्व पेठांचा सतत भरपूर संग्रह व कसोशीचे दर व सौजन्यपूर्ण वागणूक हे आमचे वैशिष्ठ्य.

आपले नम्र,

रा. दि. अभ्यंकर व सेवक वर्ग (हिंद विजय वस्त्र भांडार)

विद्यार्थ्यांकरितां:—

कबीरबाग वसतीगृह

९१ नारायण पेठ, पुणें २.

मध्यवस्तींत, हवेशीर, प्रशांत, पर्यवेक्षक सोय. (फर्निशड्)

गरजूंनी अवश्य फायदा घ्यावा.

आपल्या कोणत्याही पुस्तकाच्या गरजेसाठी

प्रथम भेटा अथवा लिहा.

-: मॉडर्न बुक डेपो :-

* प्रभात सिनेमासमोर बाजीराव रस्ता, पुणें २. *